

alium, & varietatem retinere: cuius signum est quod multi eadem verba audientes (a) si interrogarentur, non referent ea similiter, etiam post modicum tempus. Et cum modica verborum differentia sensum variet, ideo etiam post modicum debeat iudicis sententia promulgari, expedit tamen ad certitudinem iudicii quod accusatio redigatur in scriptis.

Ad secundum dicendum, quod scriptura non solum necessaria est propter absentiam personæ quæ significat, vel cui est aliquid significandum, sed etiam propter dilationem temporis, ut dictum est (in solut. præc.) Et ideo cum dicit canon, *Per scripta nullius accusatio suscipiatur*, intelligendum est de absentie (b) qui per scripta accusationem mittat; non tamen excluditur quin cum præsens fuerit, necessaria sit scriptura.

Ad tertium dicendum, quod denunciator non obligat se ad probandum: unde nec puniatur, si probare nequiverit. Et propter hoc in denuntiatione non est necessaria scriptura; sed sufficit, si aliquis verba denuntiet Ecclesiæ, quæ ex officio suo procedat ad fratris emendationem.

ARTICULUS III. 383

Utrum accusatio reddatur iniusta propter calumniam, prævaricationem, & tergiversationem.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod accusatio non reddatur iniusta propter calumniam, prævaricationem, & tergiversationem. Quia, sicut dicitur 11. quæst. 111. (in append. Grat. post cap. v111.) *calumniari si falsa crimina intendere*. Sed quandoque aliquis alteri falsum crimen objicit ex ignorantia facti, quæ excusat. Ergo videtur quod non semper reddatur iniusta accusatio, si sit calumnia.

2. Præterea. Ibidem dicitur, quod *prævaricari est vera crimina abscondere*. Sed hoc non videtur esse illicitum: quia homo non tenetur ad omnia crimina detegenda, ut supra dictum est (art. 1. hujus quæst. & q. xxx111. art. 7.) Ergo videtur quod accusatio non reddatur iniusta ex prævaricatione.

3. Præterea. Sicut ibidem dicitur *tergiversari est in universum ab accusatione desistere*. Sed hoc absque iniustitia fieri potest: dicitur enim ibidem (cap. v111. caul. 11.) quæst.

111. *Si quem penituerit criminaliter accusationem, & inscriptionem fecisse de eo quod probare non potuerit, si cum accusato innocente convenit, in eo se absolvant*. Ergo accusatio non redditur iniusta per tergiversationem.

Sed contra est quod ibidem dicitur (in appendice ad cap. cit.) *Accusatorum temeritas tribus modis detegitur: aut enim calumniatur, aut prævaricatur, aut tergiversatur*.

Respondet dicendum, quod, sicut dictum est (art. 1. hujus quæst.) accusatio ordinatur ad bonum commune, quod intenditur per cognitionem criminis. Nullus autem debet nocere alicui iniuste, ut bonum commune promoveat. Et ideo in accusatione duplici ratione contingit esse peccatum. Uno modo ex eo quod aliquis iniuste agit contra eum qui accusatur, crimina falsa ei imponendo; quod est calumniari.

Alio modo ex parte reipublicæ, cuius bonum principaliter intenditur in accusatione, dum aliquis impedit malitiose punitionem peccati. Quod iterum dupliciter contingit. Uno modo fraudem in accusatione adhibendo; & hoc pertinet ad prævaricationem: nam *prævaricator* dicitur quasi *varicator*, qui adversam partem adjuvat, prodita causa sua. Alio modo totaliter ab accusatione desistendo; quod est tergiversari: in hoc enim quod desistit ab hoc quod coeperat, quasi tergum vertere videtur.

Ad primum ergo dicendum, quod homo non debet ad accusationem procedere nisi de re omnino sibi certa, in qua ignorantia facti locum alicui imponit, calumniatur, sed solum qui ex malitia in falsam accusationem prorumpit. Contingit enim quandoque ex animi levitate ad accusationem procedere, quia scilicet aliquis nimis faciliter credit quod audit: & hoc temeritatis est. Aliquando autem ex iusto errore movetur aliquis ad accusandum. Quæ omnia secundum prudentiam iudicis debent discerni, (c) ut non pronuntietur cum calumniatum fuisse qui ex levitate animi, vel ex iusto errore in falsam accusationem prorumpit.

Ad secundum dicendum, quod non quicumque abscondit vera crimina, prævaricatur; sed solum qui fraudulenter abscondit ea de quibus accusationem proponit, colludens cum reo, proprias probationes dissimulans, & falsas excusationes admittendo.

Ad

(a) Ita cum mss. edit. omnes post Nicolajum: tantum codices Tarraç. & Alcan. habent & interrogentur, non referent. Editio Rom. aliæque veteres: si interrogarentur, non referent ea. Similiter etiam cum modica verborum differentia, &c. Nicolajus: non referent ea similiter post modicum tempus. (b) Ita ex codicibus Theologi & Nicolajus. In cod. Alcan. legit Madalena ab absente qui preceptam (ut est in edit. Rom.) vel præsumptam accusationem mittet. Edit. Pataç. qui per epistolam. (c) Ita post Garcian editi passim. Codices ut non prorumpat.

Ad tertium dicendum, quod tergiversari est ab accusatione desistere omnino, animum accusandi deponendo, non qualitercumque, sed inordinate. Contingit autem aliquem ab accusatione desistere ordinate absque vitio, dupliciter. Uno modo in ipso accusationis processu, si cognoverit esse falsum id de quo accusavit; & sic pari consensu se absolvit accusator, & reus. Alio modo, si Princeps, ad quem pertinet cura boni communis, quod per accusationem intenditur, accusationem aboleverit.

ARTICULUS IV. 384

Utrum accusator qui in probatione defecerit, tenetur ad poenam talionis.

IV. dist. XL1. art. 5. quæst. 2. ad 1. & quodl. XI. art. 13. corp.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod accusator qui in probatione defecerit, non tenetur ad poenam talionis, Contingit enim quandoque aliquem ex iusto errore ad accusationem procedere: in quo casu iudex accusatorem absolvit, ut dicitur 11. quæst. 111. (cap. *Si quem penituerit*). Non ergo accusator qui in probatione defecerit, tenetur ad poenam talionis.

2. Præterea. Si poena talionis ei qui iniuste accusat, sit injungenda, hoc erit propter injuriam in aliquem commissam. Sed non propter injuriam commissam in personam accusati, quia sic Princeps non posset hanc poenam remittere; nec etiam propter injuriam illatam in rempublicam, quia sic accusatus non posset eum absolvere. Ergo poena talionis non debetur ei qui in accusatione defecerit.

3. Præterea. Eidem peccato non debetur duplex poena, secundum illud Nahum 1. *Non iudicabit Deus vis in idipsum*. Sed ille qui in probatione defecit, incurrit poenam infamie, quam etiam Papa non videtur posse remittere, secundum illud Gelasii Pape (id hab. Calistus II. ep. 11. cap. v. tom. 1. Concil. vid. append. Grat. ad cap. *Euphemium*, 11. quæst. 111.) *Quamquam animas per penitentiam salvare possimus, infamiam tamen aboleri non possumus*. Non ergo tenetur ad poenam talionis.

Sed contra est quod Adrianus I. Papa dicit (in Capitulari cap. 111. tom. 6. Concil. & hab. cap. 111. q. 111.) *Qui non probaverit*

quod objicit, poenam quam inivit, ipsopatitur.

Respondet dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. 2. hujus quæst.) accusator in causa accusationis constituitur pars, intendens ad poenam accusati. Ad iudicem autem pertinet ut inter eos iustitiam equalitatem constituat. Iustitiæ autem equalitas hoc requirit ut nocuimentum quod quis illud intendat, ipse patiatur, secundum illud Exod. XXI. 24. *Oculum pro oculo, dentem pro dente*. Et ideo iustum est ut ille qui per accusationem aliquem in periculum gravis poenæ inducit, ipse etiam similem poenam patiatur.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Philosophus dicit in V. Ethic. (cap. v. à princ.) in iustitia non semper competit *contrapassum simpliciter*: quia multum differt an aliquis voluntarie, vel involuntarie alium lædat. Voluntario autem debetur poena, sed involuntario debetur venia. Et ideo quando iudex cognoverit aliquem de falso accusasse, non voluntate nocendi, sed involuntarie propter ignorantiam ex iusto errore, non imponit poenam talionis.

Ad secundum dicendum, quod ille qui male accusat, peccat & contra personam accusati, & contra rempublicam; unde propter utrumque puniatur. Et hoc est quod dicitur Deut. XIX. 18. *Cumque diligentissime perstrinxerint invenerint, falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddet ei sicut fratri suo facere cogitavit*: quod pertinet ad injuriam personæ. Et postea, quantum ad injuriam reipublicæ, subditur: *Et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere*. Specialiter tamen personæ accusati facit injuriam, si de falso accuset. Et ideo accusatus, si innocens fuerit, potest ei injuriam suam remittere; maxime si non calumnie accusaverit, sed ex animi levitate. (a) Si vero ab accusatione innocentis desistat propter aliquam collusionem cum adversario, facit injuriam reipublicæ: & hoc non potest ei remitti ab eo qui accusatur, sed potest ei remitti per Principem, qui eam Rempublicam gerit.

Ad tertium dicendum, quod poenam talionis meretur accusator in recompensationem nocuimenti quod proximo inferre intendat; sed poena infamie ei debetur propter malitiam, ex qua calumnie alium accusavit. Et quandoque quidem Princeps remittit poenam, & non abolet infamiam; quandoque autem etiam infamiam abolet: unde &

(a) Ita cum mss. plurimis editiones omnes præter Pataç. an. 1712. que habet nocentis, In cod. Alcan. obscure scribitur, ut legi possit, collusionem, vel collusionem. Theologi ex suis codicibus hanc collusionem coniectant. Si vero ab accusatione innocentis desistat propter aliquam collusionem, potest ei remitti ab eo qui accusatur. Si vero ab accusatione nocentis desistat propter aliquam collusionem, &c.

Respondens dicendum, quod testimonium sicut dictum est (art. præc.) non habet infallibilem certitudinem, sed probabilem. Et ideo quicquid est quod probabilitatem afferat in contrarium, reddit testimonium inefficax.

Redditur autem probabile quod aliquis in veritate testificandus non sit firmus quando quidem propter culpam, sicut infideles, & infames, item illi qui publico crimine reus sunt, qui nec accusare possunt: quandoque autem absque culpa; & hoc est vel ex defectu rationis, sicut patet in pueris, amentibus, & mulieribus; vel ex affectu, sicut patet de inimicis, & personis conjunctis; & domesticis; vel etiam ex exteriori conditione, sicut sunt pauperes, servi, & illi quibus imperari potest, de quibus probabile est quod de facti possunt induci ad testimonium ferendum contra veritatem.

Et sic patet quod testimonium alicujus repellitur & propter culpam, & absque culpa.

Ad primum ergo eligendum quod repellere aliquem a testimonio, magis pertinet ad cautelam falsi testimonii vitandi, quam ad penam. Unde ratio non sequitur.

Ad secundum dicendum, quod de quolibet præsumendum est bonum, nisi appareat contrarium; dummodo non vergat in periculum alterius: quia tunc est adhibenda cautela non de facili unicuique credatur, secundum illud I. Joan. 1x. 1. *Nolite credere omni spiritui.*

Ad tertium dicendum, quod testificari est de necessitate salutis, supposita testis idoneitate, & ordine juris. Unde nihil prohibet aliquos excusari a testimonio ferendo, si non reputentur idonei secundum jura.

ARTICULUS IV.

Utrum falsum testimonium semper sit peccatum mortale.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod falsum testimonium non semper sit peccatum mortale. Contingit enim aliquem falsum testimonium ferre ex ignorantia facti. Sed talis ignorantia excusatur a peccato mortali. Ergo testimonium falsum non semper est peccatum mortale.

2. Præterea. Mendacium quod alicui prodest, & nulli nocet, est officiosum; quod non est peccatum mortale. Sed quandoque in falso testimonio est tale mendacium; puta cum aliquis falsum testimonium perhibet, ut aliquem a morte liberet, vel ab injusta sententia, quæ intenuatur per aliquos falsos testes, vel per judicis perversitatem. Ergo tale falsum

testimonium non est peccatum mortale.

3. Præterea. Juramentum a teste requiritur, ut timeat peccare mortaliter pejerando. Hoc autem non esset necessarium, si ipsa falsum testimonium esset peccatum mortale. Ergo falsum testimonium non semper est peccatum mortale.

Sed contra est quod dicitur Proverb. xix. *Falsus testis non erit impunitus.* Respondens dicendum, quod falsum testimonium habet triplicem deformitatem. Uno modo ex perjurio: quia testes non admittuntur nisi jurati: & ex hoc semper est peccatum mortale.

Alio modo ex violatione justitiæ: & hoc modo est peccatum mortale in suo genere, sicut & quilibet injustitia. Et ideo in precepto Decalogi sub hac forma interdicitur falsum testimonium, cum dicitur Exod. xx. 16. *Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium: non enim contra aliquem facit qui eum ab injuria scienda impedit, sed solum qui ei suam justitiam tollit.*

Tertio modo ex ipsa falsitate, secundum quod omne mendacium est peccatum: & ex hoc non habet falsum testimonium quod semper sit peccatum mortale.

Ad primum ergo dicendum, quod in testimonio ferendo non debet homo pro certo asserere, quasi sciens, id de quo certus non est; sed dubium debet sub dubio proferre, & id de quo certus est, pro certo asserere. Sed quia contingit ex labilitate humanæ memoriæ quod reputat se homo quandoque certum esse de eo quod falsum est; si aliquis cum debita sollicitudine recogitans, æstimet, se certum esse de eo quod falsum est, non peccat mortaliter hoc asserens: quia non dicit falsum testimonium pro se, & ex intentione, sed per accidens contra id quod intendit.

Ad secundum dicendum, quod injustum iudicium non est iudicium: & ideo ex vi iudicii falsum testimonium in injusto iudicio prolatur, ad injustitiam impediendam, non habet rationem peccati mortalis, sed solum ex juramento violato.

Ad tertium dicendum, quod homines maxime abhorrent peccata quæ sunt contra Deum, quasi gravissima; inter quæ est perjurium: non autem ita abhorrent peccata quæ sunt contra proximum & ideo ad majorem certitudinem testimonii requiritur testis juramentum.

QUÆST.

QUÆSTIO LXXI.

De injustitia, quæ fit in iudicio ex parte advocatorum, in quatuor articulis divisâ.

POSTEA considerandum est de injustitia quæ fit in iudicio ex parte advocatorum: & circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo, utrum advocatus teneatur præstare patrocinium causæ pauperum.

Secundo, utrum aliqui debeant arceri ab officio advocati.

Tertio, utrum advocatus peccet injustam causam defendendo.

Quarto, utrum peccet pecuniam accipiendo pro suo patrocinio.

ARTICULUS I.

Utrum advocatus teneatur præstare patrocinium causæ pauperum.

Inf. art. 4. corp. & ad 1.

AD primum sic proceditur. Videtur quod advocatus teneatur præstare patrocinium causæ pauperum. Dicitur enim Exod. xx. 11. *Si visis asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevariis cum eo.* Sed non minus periculum imminet pauperi, si ejus causa contra justitiam opprimatur, quam si ejus asinus jaceat sub onere. Ergo advocatus teneatur præstare patrocinium causæ pauperum.

2. Præterea. Gregorius dicit in quadam hom. (1x. in Evang. ad sic) *Habens intellectum, curat omnino ne taceat: habens rerum affluentiam, a misericordia non torquetur: habens artem que regitur, usum illius cum proximo partitur: habens loquendi locum apud divitem, pro pauperibus intercedat: talenti enim nomine cuilibet reputabitur, quod vel minimum accepit.* Sed talentum commissum non abscondere, sed fideliter dispensare quilibet tenetur: quod patet ex pœna servi abscondentis talentum, Matth. xxv. Ergo advocatus tenetur pro pauperibus loqui.

3. Præterea. Præceptum de misericordiæ operibus adimplendis, cum sit affirmativum, obligat pro loco, & tempore, quod est maxime in necessitate. Sed tempus necessitatis videtur esse quando alicujus pauperis causæ opprimitur. Ergo in tali casu videtur quod advocatus teneatur pauperibus patrocinium præstare.

Sed contra. Non minor necessitas est indigentis cibo, quam indigentis avvocato. Sed ille qui habet potestatem cibandi, non sem-

per tenetur pauperem cibare. Ergo nec advocatus semper tenetur causæ pauperum patrocinium præstare.

Respondens dicendum, quod cum præstare patrocinium causæ pauperum ad opus misericordiæ pertineat, idem est hic dicens quod & supra de aliis operibus misericordiæ dictum est (quæst. xxxix. art. 5. & 6.)

Nullus autem sufficit omnibus indigentibus misericordiæ opus impendere. Et ideo, sicut Augustinus dicit in l. de doctr. christ. (cap. xxviii.) *cum omnibus prædesse non possit, bis possit consulerendum est qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus, confestim tibi quasi quadam sorte junguntur.* Dicit, pro locorum opportunitatibus, quia non tenetur homo per mundum quætere indigentes, quibus subveniant; sed sufficit, si eis qui sibi occurrunt, misericordiæ opus impendat. Unde dicitur Exod. xx. 11. *4. Si occurreris bovi inimici tui, aut asino eoranti, reduce ad eum.* Addi autem, & temporum, quia non tenetur homo futuræ necessitati alterius providere; sed sufficit, si præsentis necessitati succurrat. Unde dicitur I. Joan. 11. 17. *Qui videt fratrem suum necessitatem habentem, & clausit visceres suas ab eo, quomodo caritas Dei manet in eod.*

Subdit autem, vel quarumlibet rerum: quia homo sibi conjunctis quacumque necessitudine maxime debet curam impendere, secundum illud I. ad Timoth. v. 8. *Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit.*

Quibus tamen concurrentibus, considerandum restat, utrum aliquis tantam necessitatem patiat, quod non in promptu appareat quomodo ei possit alter subveniri: & in tali casu tenetur ei opus misericordiæ impendere. Si autem in promptu appareat quomodo alter ei subveniri possit, vel per seipsum, vel per aliam personam magis conjunctam, aut majorem facultatem habentem, non tenetur ex necessitate indigentis subvenire, ita quod non faciendo peccet; quamvis si subveniret absque tali necessitate, laudabiliter faciat. Unde advo atus non tenetur semper causæ pauperum patrocinium præstare, sed solum concurrentibus conditionibus prædictis: alioquin oporteret eum omnia alia negotia præmittere, & solis causis pauperum juvandas intendere.

Et idem dicendum est de medico quantum ad curationem pauperum.

Ad primum ergo dicendum, quod quando asinus jacet sub onere, non potest ei alter subveniri in casu isto, nisi per advenientes subveniantur; & ideo tenetur juvare. Non autem tenerentur, si posset aliunde remedium afferri.

Ad secundum dicendum, quod homo talentum sibi creditum tenetur utiliter dispen-

3 Præterea. Illud quod semel est licitum, semper est licitum. Sed non est licitum appellare post decimum diem, neque tertio super eodem. Ergo videtur quod appellatio non sit secundum se licita.

¶ Sed contra est quod Paulus Cæsarem appellavit, ut habetur Act. xxv.

Respondeo. dicendum, quod duplici de causa contingit aliquem appellare. Uno quidem modo confidentia iuxta causam, quia videlicet iniuste à iudice gravatur: & sic licitum est appellare: hoc enim est prudenter evadere. Unde 11. quæst. vi. (cap. 111.) dicitur: *Omnis oppressus libere sacerdotum, si voluerit, appellet iudicium, & à nullo prohibetur.*

¶ Alio modo aliquis appellat causa afferendæ moræ, ne contra eum iusta sententia proferatur: & hoc est calumniose se defendere: quod est illicitum, sicut dictum est (art. præc.) facit enim injuriam & iudici, cuius officium impedit, & adversario suo, cuius iustitiam, quantum potest, perturbat. Et ideo, sicut dicitur 11. quæst. vi. (cap. xxvii.) *omni modo puniendus est cuius appellatio iniusta pronuntiatur.*

Ad primum ergo dicendum, quod potestati inferiori intantum aliquis subijci debet, in quantum ordinem superioris servat: à quo si exorbitaverit, ei subijci non oportet: puta si aliud iusserit Proconsul, & aliud Imperator, ut patet per Glossam Rom. xlii. (ord. sup. illud, *Qui autem resistit*: & est Aug. serm. vi. de verb. Dom. cap. viii.) Cum autem iudex aliquem iniuste gravat, quantum ad hoc relinquit ordinem superioris potestatis, secundum quam necessitas sibi iuste iudicandi imponitur. Et ideo licitum est ei qui contra iustitiam gravatur, ad directionem superioris potestatis recurrere, appellando vel ante sententiam, vel post. Et quia non præsumitur esse reus, ubi vera fides non est, ideo non licet Catholico ad infidelem iudicem appellare, secundum illud 11. quæst. vi. (cap. xxxi.) *Catholicus qui causam suam sine iustam, sive iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis provocaverit, excommunicatur.* Nam & Apostolus (1. Cor. vi.) arguit eos qui iudicio contendebant apud infideles.

Ad secundum dicendum, quod ex proprio defectu, vel negligentia procedit quod aliquis sua sponte se alterius iudicio subijciat de cuius iustitia non confidit. Levis etiam animi esse videtur ut non permaneat in eo quod semel approbavit. Et ideo rationabiliter denegatur subsidium appellationis à iudicibus arbitrariis, qui non habent potestatem nisi ex consensu litigantium. Sed potestas iudicis ordinarii non dependet ex consensu illius qui ejus iudicio subditur, sed ex auctoritate Regis, & Principis, qui eum instituit. Et ideo contra ejus iniustum gravamen lex tribuit appellationis

subsidium; ita quod etiam si sit simul ordinarius, & arbitrius iudex, potest ab eo appellari: quia videtur ordinaria potestas occasio fuisse quod arbitri eligeretur. Nec debet defectum imputari ejus qui consensit in eum sicut in arbitrum, non ut in eum quem Principes iudicem ordinarium dedit.

Ad tertium dicendum, quod æquitas juris ita subvenit uni parti, quod altera non gravetur: & ideo tempus decem dierum concessit ad appellandum, quod sufficiens æstimatur ad deliberandum an expediat appellare. Si vero non esset determinatum tempus, in quo appellare liceret; semper certitudo iudicii remaneret in suspensio; & ita pars altera damnificaretur. Ideo autem non est concessum ut tertio aliquis appellet super eodem, quia non est probabile, toties iudices à recto iudicio declinare.

ARTICULUS IV. 388

Utrum liceat condemnato ad mortem se defendere, si possit.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod liceat condemnato ad mortem se defendere, si possit. Illud enim ad quod natura inclinat, semper est licitum, quasi de jure naturali existens. Sed naturæ inclinatio est ad resistendum corruptentibus, non solum in hominibus, & animalibus, sed etiam in insensibilibus rebus. Ergo licet reo condemnato resistere, si potest, ne tradatur in mortem.

2. Præterea. Sicut aliquis sententiam mortis contra se latam subterfugit resistendo, ita etiam fugiendo. Sed licitum esse videtur quod aliquis se à morte per fugam liberet, secundum illud Eccli. ix. 18. *Longe esto ab homine potestatem habente occidendi.* Ergo etiam licitum est reo resistere.

3. Præterea. Proverb. xxiv. 11. dicitur: *Erue eos qui ducuntur ad mortem; & eos qui trahuntur ad interitum, liberare necessitas.* Sed plus tenetur aliquis sibi quam alteri. Ergo licitum est quod aliquis condemnatus seipsum defendat, ne in mortem tradatur.

Sed contra est quod dicit Apostolus Rom. xlii. 2. *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ipse sibi damnationem acquirit.* Sed condemnatus se defendendo potestati resistit, quantum ad hoc in quo est divinitus instituta ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Ergo peccat se defendendo.

Respondeo dicendum, quod, aliquis damnatur ad mortem dupliciter. Uno modo iuste; & sic non licet condemnato se defendere: licitum enim est iudici eum resistentem impugnare: unde relinquitur quod ex parte ejus

sit bellum iniustum: unde indubitanter peccat.

¶ Alio modo condemnatur aliquis iniuste: & tale iudicium simile est violentiæ latronum, secundum illud Ezech. xxii. 27. *Principes ejus in medio illius, quasi lupi rapientes, prædam ad effundendum sanguinem.* Et ideo sicut licet resistere latronibus; ita licet resistere in tali casu iudicibus: nisi forte propter scandalum vitandum, cum ex hoc aliqua gravis turbatio timeretur.

Ad primum ergo dicendum, quod ideo homini data est ratio, ut ea ad quæ natura inclinat, non pascim, sed secundum rationis ordinem suscipiat. Et ideo non qualibet defensio sui est licita, sed solum quæ fit debito moderamine.

Ad secundum dicendum, quod nullus ita condemnatur quod ipse sibi inferat mortem, sed quod ipse mortem patiatur: & ideo non tenetur facere id unde mors sequatur, quod est manere in loco, unde ducatur ad mortem; tenetur tamen non resistere agenti, quin patiatur quod iustum est eum pati: sicut etiam si aliquis sit condemnatus ut fame moriatur, non peccat, si cibum sibi occulte ministratum sumat, quia non fatiare esset seipsum occidere.

Ad tertium dicendum, quod per illud dicitur Sapientis non inducitur aliquis ad liberandum alium à morte contra ordinem iustitiæ: unde nec seipsum contra iustitiam resistendo aliquis debet liberare à morte.

QUÆSTIO LXX.

De iniustitia pertinente ad personam testis,

in quatuor articulis divisa.

DEinde considerandum est de iniustitia pertinente ad personam testis: & circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo, utrum homo teneatur ad testimonium ferendum.

Secundo, utrum duorum, vel trium testimonium sufficiat.

Tertio, utrum alicuius testimonium repellatur absque ejus culpa.

Quarto, utrum perhibere falsum testimonium sit peccatum mortale.

¶ Si vero requiratur ejus testimonium non auctoritate superioris, cui obedire tenetur, tunc distinguendum est. Quia si testimonium requiratur ad liberandum hominem vel ab iniusta morte, seu poena quamcumque, vel à falsa infamia, vel ab aliquo damno; tunc tenetur homo ad testificandum.

Et si ejus testimonium non requiratur, tenetur facere quod in se est, ut veritatem denunciet alicui, qui ad hoc possit prodesse. Dicitur enim in Psal. lxxxii. 4. *Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate;* & Proverb. xxiv. 11. *Erue eos qui der-*

ARTICULUS I. 389

Utrum homo teneatur ad testimonium ferendum.

Infi. art. 3. ad 3.

AD primum sic proceditur. Videtur quod homo non teneatur ad testimonium ferendum. Dicit enim Augustinus in Q. Genes. (Lib. I. quæst. xxvi. & Lib. XXII. cont. Faust. cap. xxxiii.) quod Abraham dicens de uxore sua, *Soror mea est*; veritatem celari voluit, non mendacium dici. Sed veritatem celando aliquis à testificando abstinere. Ergo non tenetur aliquis ad testificandum.

2. Præterea. Nullus tenetur fraudulenter agere. Sed Proverb. xi. 13. dicitur: *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana; qui autem fidelis est, celat amici commissum.* Ergo non tenetur homo semper ad testificandum, præsertim super his quæ sunt sibi in secreto ab amico commissa.

3. Præterea. Ad ea quæ sunt de necessitate salutis, maxime tenentur clerici, & sacerdotes. Sed clericis, & sacerdotibus prohibetur ferre testimonium in causa sanguinis. Ergo testificari non est de necessitate salutis.

Sed contra est quod Augustinus dicit (hab. ex lra. Lib. III. sentent. cap. lxx. vid. cap. Falsificus, de crimine falsi) *Qui veritatem occultat, & qui dicit mendacium uterque reus est: ille, quia prodesse non vult, iste, quia nocere desiderat.*

Respondeo dicendum, quod in testimonio ferendo distinguendum est: quia aliquando requiritur testimonium alicuius, aliquando non requiritur. Si requiritur testimonium alicujus subditi auctoritate superioris, cui in his quæ ad iustitiam pertinent, obedire tenetur, non est dubium quin teneatur testimonium ferre in his in quibus secundum ordinem juris testimonium ab eo exigitur; puta in manifestis, & in his de quibus infamia præcessit. Si autem exigitur ab eo testimonium in aliis, puta in occultis, & de quibus infamia non præcessit, non tenetur ad testificandum.

¶ Si vero requiratur ejus testimonium non auctoritate superioris, cui obedire tenetur, tunc distinguendum est. Quia si testimonium requiratur ad liberandum hominem vel ab iniusta morte, seu poena quamcumque, vel à falsa infamia, vel ab aliquo damno; tunc tenetur homo ad testificandum.

Et si ejus testimonium non requiratur, tenetur facere quod in se est, ut veritatem denunciet alicui, qui ad hoc possit prodesse. Dicitur enim in Psal. lxxxii. 4. *Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate;* & Proverb. xxiv. 11. *Erue eos qui der-*

cuntur ad mortem: & Rom. 1. 32. dicitur: *Digni sunt morte; non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*: ubi dicit Glossa (Ambros. in hunc loc. apud Petrum Lombardum in comm.) *Consentire est tacere, cum possis redarguere*.

Super his vero quæ pertinet ad condemnationem alicujus non tenetur aliquis ferre testimonium nisi cum à superiore compellitur secundum ordinem juris: quia si circa hoc veritas occultetur, nulli ex hoc speciale damnum nascitur: vel si imminet periculum accusatori, non est curandum, quia ipse in hoc periculum sponte se ingessit. Alia autem ratio est de reo, cui periculum imminet eo nolente.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus loquitur de occultatione veritatis in casu illo quando aliquis non compellitur superioris auctoritate veritatem propagare; & quando occultatio veritatis est nulli specialiter damnosa.

Ad secundum dicendum, quod de illis quæ homini sunt commissa in secreto per confessionem, nullo modo debet testimonium ferre: quia hujusmodi non scit ut homo, sed tamquam Dei minister; & majus est vinculum sacramenti quolibet hominis præcepto. Circa ea vero quæ aliter homini sub secreto committuntur, distinguendum est. Quandoque enim sunt talia quæ statim cum ad notitiam hominis venerint, homo ea manifestare tenetur; puta si pertinent ad corruptionem multitudinis spirituales, vel corporales, vel in grave damnum alicujus personæ, vel si quid aliud est hujusmodi, quod quis propagare tenetur vel testificando, vel denunciando: & contra hoc debitum obligari non potest per secreti commissum, quia in hoc frangere fidem quam alteri debet. Quandoque vero sunt talia quæ quis proderet non tenetur: unde potest obligari ex hoc quod sibi sub secreto committuntur: & tunc nullo modo tenetur ea proderet, etiam ex præcepto superioris: quia servare fidem est de jure naturali; nihil autem potest præcipi homini contra id quod est de jure naturali.

Ad tertium dicendum, quod operari, vel cooperari ad occisionem hominis, non competit ministris altaris, ut supra dictum est (quæst. LXIV. art. 4.) & ideo secundum juris ordinem compelli non possunt ad ferendum testimonium in causa sanguinis.

(a) Ita communis. Al. nisi quadraginta quatuor (quod habent codices passim in textu, & textus modernus Decreti, & Ivo Carnotensis part. VI. cap. cccxxxiv.) testibus non deponatur. (b) Al. in viginti octo, item triginta sex. In edit. Nicolai typographico errore sic. Presbyter autem Cardinalis urbis Romæ nisi in viginti septem testibus non condemnabitur; Subdiaconus, &c. aliis omnia.

ARTICULUS II. 390

Utrum sufficiat duorum, vel trium testimonium.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non sufficiat duorum, vel trium testimonium. Judicium enim certitudinem requirit. Sed non habetur certitudo veritatis per dictum duorum testimonium: legitur enim III. Regum xx. quod Naboth ad dictum duorum testimonium falso condemnatus est. Ergo duorum, vel trium testimonium non sufficit. Præterea, Testimonium ad hoc quod sit credibile, debet esse concors. Sed plerumque duorum, vel trium testimonium in aliquo discordat. Ergo non est efficax ad veritatem in judicio probandam.

Præterea, 11. quæst. 19. (cap. 11.) dicitur: *Presul non damnatur, nisi septuaginta duobus testibus; Presbyter autem Cardinalis, (a) nisi sexaginta quatuor testibus non damnabitur; Diaconus Cardinalis urbis Romæ, nisi (b) in viginti septem testibus non condemnabitur; Subdiaconus, Acolytus, Exorcista, Lector, Officiarius, nisi cum septem testibus non condemnabitur*. Sed magis est periculosum peccatum ejus qui in majori dignitate constitutus est; & ita minus est tolerandum. Ergo nec in aliorum condemnatione sufficit duorum, vel trium testimonium.

Sed contra est quod dicitur Deuteronomio xvii. 6. *In ore duorum, vel trium testimonium peribit qui interficietur*; & infra xix. 15. *In ore duorum, vel trium testimonium stabit omne verbum*.

Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum in I. Ethic. (cap. 111. in princ. & cap. vii. circ. fin.) certitudo non est similiter querenda in omni materia. In adibus enim humanis, super quibus constituitur iudicia, & exiguntur testimonia, non potest haberi certitudo demonstrativa, eo quod sunt circa contingentia, & variabilia: & ideo sufficit probabilis certitudo, quæ ut in pluribus veritatem attingat, est in paucioribus à veritate deficit.

Est autem probabile quod magis veritatem contineat dictum multorum quam dictum unius: & ideo cum reus sit unus qui negat, sed multi testes afferant idem cum actore; rationabiliter institutum est de jure divino, & humano quod dicto testimonio stetur.

Omnis autem multitudo in tribus comprehenditur. Al. nisi quadraginta quatuor (quod habent codices passim in textu, & textus modernus Decreti, & Ivo Carnotensis part. VI. cap. cccxxxiv.) testibus non deponatur. (b) Al. in viginti octo, item triginta sex. In edit. Nicolai typographico errore sic. Presbyter autem Cardinalis urbis Romæ nisi in viginti septem testibus non condemnabitur; Subdiaconus, &c. aliis omnia.

prehenditur, scilicet principio, medio, & fine. Unde secundum Philosophum in I. de celo (text. 2.) *vincit, & totum in tribus partibus*. Ternarius quidem constituitur ascensus, cum duo testes conveniunt cum actore; & ideo requiritur binarius testium, vel ad majorem certitudinem ut sit ternarius, qui est multitudo perfecta in ipsis testibus. Unde & Eccl. iv. 12. dicitur: *Funiculus triplex difficile rumpitur*. Augustinus autem super illud Joann. viii. *Duorum hominum testimonium verum est*, dicit (tract. xxxvi. verus fia.) quod in hoc est Trinitas secundum mysterium, commendata, in qua est perpetua firmitas veritatis.

Ad primum ergo dicendum, quod quantumcumque multitudo testimonium determinatur, potest quandoque testimonium esse iniquum; cum scriptum sit Exod. xxiii. 2. *Ne sequaris turbam ad faciendum malum*. Nec tamen quia non potest in talibus infallibilis certitudo haberi, debet negligi certitudo quæ probabiliter haberi potest per duos, vel per tres testes, ut dictum est (in corp.)

Ad secundum dicendum, quod discordia testimonium in aliquibus principalibus circumstantiis, quæ variant substantiam facti, puta in tempore, vel in loco, vel in personis, de quibus principaliter agitur, aufert efficaciam testimonii: quia si discordant in talibus, videntur singulares esse in suis testimoniis, & de diversis factis loqui; puta si unus dicat hoc factum esse tali tempore, vel loco, alius alio tempore, vel loco, non videntur de eodem facto loqui. Non tamen præjudicatur testimonio, si unus dicat se non recordari, & alius asserat determinatum tempus, vel locum.

Et si in talibus omnino discordaverint testes actoris, & rei, si sint æquales numero, & pares dignitate, statur pro reo: quia facilius debet esse iudex ad abolendum quam ad condemnandum; nisi forte in causis favorabilibus, sicut est causa libertatis, & hujusmodi. Si vero testes ejusdem partis disenserint, debet iudex ex motu sui animi percipere cui parti sit standum, vel ex numero testimonium, vel ex dignitate eorum, vel ex favorabilitate cause, vel ex conditione negotii, & dictorum. Multo autem magis testimonium unius repellitur, si sibiipsum dissideat interrogatus de visu, & scientia; non autem si dissideat interrogatus de opinione, & fama: quia potest secundum diversa visa, & audita diversimode motus esse ad respondendum. Si vero sit discordia testimonii in aliquibus circumstantiis non pertinentibus ad substantiam facti, puta si tempus fuerit nihilosum, vel serenum, vel si domus fuerit picta, aut non, aut aliquid hujusmodi; ta-

lis discordia non præjudicat testimonio: quia homines non confueverunt circa talia multum sollicitari, unde facile à memoria elabuntur: quoniam aliqua discordia in talibus facit testimonium creditibilis, ut Chrysostomus dicit super Matth. (hom. 1. aliquant. à princ.) quia si in omnibus concordarent, etiam in minimis, videntur ex conditio eundem sermonem proferre: quod tamen prudentiæ iudicis relinquitur discernendum.

Ad tertium dicendum, quod illud locum habet specialiter in Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Clericis Ecclesiæ Romanæ propter ejus dignitatem. Et hoc tripliciter ratio, Primo quidem quia in ea tales instituti debent, quorum sanctitati plus credatur quam multis testibus. Secundo quia homines qui habent de aliis iudicare, sepe propter justitiam multos adversarios habent: unde non est passim credendum testimonium contra eos, nisi magna multitudo conveniat. Tertio quia ex condemnatione alicujus eorum derogaretur in opinione hominum dignitati illius Ecclesiæ, & auctoritati: quod sit periculosius quam in ea tolerare aliquem peccatorem, nisi valde publicum, & manifestum, de quo grave scandalum oritur.

ARTICULUS III. 391

Utrum alicujus testimonium sit absque ejus culpa repellendum.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod alicujus testimonium non sit repellendum nisi propter culpam. Quibusdam enim in penam infigitur quod ad testimonium non admittantur, sicut patet in his qui infamia notantur. Sed pena non est inferenda nisi pro culpa. Ergo videtur quod nullius testimonium debeat repelli nisi propter culpam.

Præterea. De quolibet presumendum est bonum, nisi appareat contrarium. Sed ad bonitatem hominis pertinet quod verum testimonium dicat. Cum ergo non possit constare de contrario, nisi propter aliquam culpam, videtur quod nullius testimonium debeat repelli nisi propter culpam.

Præterea. Ad ea quæ sunt de necessitate salutis, nullus redditur non idoneus nisi propter peccatum. Sed testificari veritatem est de necessitate salutis, ut supra dictum est (art. 1. huj. quæst.) Ergo nullus debet excludi à testificando nisi propter culpam.

Sed contra est quod Gregorius dicit (in Registr. Lib. XI. epist. lvi. à med.) & habetur 11. quæst. 1. (cap. In primis.) *Quod autem dicitur à serois suis accusatus Episcopus, sciendum est, quia audiri minime debuerunt*.

Ref-

(a) Vulgata non sequatur.

Papa potest hujusmodi infamiam abolere. Et quod dicit Papa Gelasius, Infamiam abolere non potest, intelligendum est de infamia facti: vel quia eam abolere aliquando non expedit: vel etiam loquitur de infamia irrogata per iudicem civilem, sicut dicit Gratianus (loc. cit. in arg.)

QUESTIO LXIX.

De peccatis que sunt contra iustitiam ex parte rei. In quatuor articulis divisa.

Deinde considerandum est de peccatis que sunt contra iustitiam ex parte rei: & circa hoc quaruntur quatuor.

Primo, utrum peccet aliquis mortaliter, veritatem negando, per quam condemnatur.

Secundo, utrum liceat alicui se calumniose defendere.

Tertio, utrum liceat alicui iudicium subterfugere appellando.

Quarto, utrum liceat alicui condemnato per violentiam se defendere, si adsit factus.

ARTICULUS I. 383

Utrum absque peccato mortali possit accusatus veritatem negare per quam condemnaretur.

IV. dist. XVII. quest. 111. art. 1. quest. 2. ad 1. & 3. dist. XIX. quest. 1. art. 3. quest. 1. ad 5. & quest. 2. corp.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod absque peccato mortali possit accusatus veritatem negare, per quam condemnatur. Dicit enim Chrysostomus (hom xxxi. sup. epist. ad Hebr. ad med.) Non tibi dico ut te prodas in publicum, neque apud alium accuses. Sed si veritatem confiteretur in iudicio accusatus, seipsum proderet, & accusaret. Non ergo tenetur veritatem dicere; & ita non peccat mortaliter, si in iudicio mentitur.

2. Præterea. Sicut mendacium officiosum est quando aliquis mentitur, ut alium à morte liberet; ita mendacium officiosum esse videtur quando aliquis mentitur, ut se liberet à morte: quia plus sibi tenetur quam alteri. Mendacium autem officiosum non ponitur esse peccatum mortale; sed veniale. Ergo si accusatus veritatem in iudicio neget, ut se à morte liberet, non peccat mortaliter.

3. Præterea. Omne peccatum mortale est contra caritatem, ut supra dictum est (quest. xxiv. art. 12.) Sed quod accusatus mentitur, excusando se à peccato sibi imposito, non

contrariatur caritati neque quantum ad dilectionem Dei, neque quantum ad dilectionem proximi. Ergo hujusmodi mendacium non est peccatum mortale.

Sed contra. Omne quod est contrarium divinæ gloriæ, est peccatum mortale: quia ex præcepto tenemur omnia in gloriam Dei facere, ut patet I. ad Cor. x. Sed quod reus id quod contra se est confiteatur, pertinet ad gloriam Dei, ut patet per illud quod Josue dixit ad Acham: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abscondas, ut habetur Josue vii. 19. Ergo mentiri ad excusandum peccatum est peccatum mortale.

Respondeo dicendum, quod quicumque facit contra debitum iustitiæ, mortaliter peccat, sicut supra dictum est (quest. lxx. art. 4.) Pertinet autem ad debitum iustitiæ quod aliquis obediatur suo superiori in his ad quæ jus prælationis se extendit. Iudex autem, ut supra dictum est (quest. lxxvii. art. 1.) superior est respectu ejus qui iudicatur. Et ideo ex debito tenetur accusatus iudici veritatem exponere, quam ab eo secundum formam juris exigat. Et ideo si confiteri noluerit veritatem quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat.

Si vero iudex hoc exquirat quod non potest secundum ordinem juris, non tenetur ei accusatus respondere; sed potest vel per appellationem, vel aliter licite subterfugere. Mendacium tamen dicere non licet.

Ad primum ergo dicendum, quod quando aliquis secundum ordinem juris à iudice interrogatur, non ipse se prodit sed ab alio proditur; dum ei necessitas respondendi imponitur per eum cui obedire tenetur.

Ad secundum dicendum, quod mentiri ad liberandum aliquem à morte cum injuria alterius, non est mendacium simpliciter officiosum, sed habet aliquid de pernicioso admixtum. Cum autem aliquis mentitur in iudicio ad excusationem sui, injuriam facit ei cui obedire tenetur; dum sibi denegat quod ei debet, scilicet confessionem veritatis.

Ad tertium dicendum, quod ille qui mentitur in iudicio, se excusando, facit & contra dilectionem Dei, cuius est iudicium, & contra dilectionem proximi, tum ex parte iudicis, qui debitum negat; tum ex parte accusatoris, qui punitur, si in probatione deficiat. Unde & in Psalm. cxi. 4. dicitur: Ne declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis: ubi dicit Glossa (ord. Calsiodi), Hæc est confusio impudentium, ut deprehensi per aliqua falsa se excusent. Et Gregorius XXII. Moral. (cap. ix. in princ.) exponens illud Job xxxv.

Si abscondi quasi bonum peccatum meum, dicit: Ut vitium humani generis vitium est & latendo peccatum committere, & commissum negando abscondere, & convictum defendendo multiplicare.

ARTICULUS II. 386

Utrum accusato liceat calumniose se defendere.

Inf. art. 3. corp.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod accusato liceat calumniose se defendere. Quia secundum iura civilia (1. Transfigere C. de Transfigionib.) in causa sanguinis licitum est cuilibet adversarium suum corumpere. Sed hoc maxime est calumniose se defendere. Ergo non peccat accusatus in causa sanguinis, si calumniose se defendat.

2. Præterea. Accusator cum accusato colludens penam recipit à legibus constitutam, ut habetur 11. quest. 111. (cap. Si quem paniturus.) Non autem imponitur poena accusato per hoc quod cum accusatore colludit. Ergo videtur quod liceat accusato calumniose se defendere.

3. Præterea. Prov. xiv. 16. dicitur Sapienter timet, & declinat à malo; stultus autem transibit, & confidit. Sed illud quod se per sapientiam, non est peccatum. Ergo si aliquis qualitercumque se liberet à malo, non peccat.

Sed contra est quod in causa criminali iuramentum de calumnia est præstandum, ut habetur extra de iuramento calumniæ, cap. Inherentes: quod non esset, si calumniose se defendere liceret. Ergo non est licitum accusato calumniose se defendere.

Respondeo dicendum, quod aliud est veritatem tacere, aliud est falsitatem proponere. Quorum primum in aliquo casu licet: non enim aliquis tenetur omnem veritatem confiteri, sed illam solum quam ab eo potest, & debet requirere iudex secundum ordinem juris, puta cum præfessit infamiam super aliquo crimine, vel aliqua expressa indicia apparuerunt, vel etiam cum præfessit probatio semiplena. Falsitatem tamen proponere in nullo casu licet alicui. Ad id autem quod licitum est, potest aliquis procedere vel per vias licitas, & fini intento accommodatas, quod pertinet ad prudentiam; vel per aliquas vias illicitas; & proposito fini incongruas, quod pertinet ad astutiam, quæ exercetur per fraudem, & dolum, ut ex supra dictis patet (quest. lv. art. 4. & 5.) Quorum primum est laudabile secundum vero vitiosum.

Sic ergo reo qui accusatur, licet se defendere, veritatem occultando, quam confiteri non tenetur, per aliquos convenientes modos; puta quod non respondeat ad quæ responde-

re non tenetur. Hoc autem non est calumniose se defendere, sed magis prudenter evadere.

Non autem licet ei vel falsitatem dicere, vel veritatem tacere quam confiteri tenetur; neque etiam aliquem dolum, vel fraudem adhibere: quia fraus, & dolum vim mendacii habent; & hoc est calumniose se defendere.

Ad primum ergo dicendum, quod multa secundum leges humanas impunita relinquuntur quæ secundum divinum iudicium sunt peccata, sicut patet de simplici fornicatione: quia lex humana non exigit ab homine omnimodam virtutem, quæ paucorum est, & non potest inveniri in tanta multitudine populorum, quantum lex humana habet necesse sustinere. Quod autem aliquis non velit aliquid peccatum committere, ut mortem corporalem evadat, cuius periculum in causa sanguinis imminet reo, est perfectæ virtutis: quia omnium repugnabile maximum est mori; ut dicitur in III. Ethic. (cap. vi. ad med.) Et ergo si reus in causa sanguinis corumpat adversarium suum, peccat quidem inducendo eum ad illicitum; non autem huic peccato lex civilis adhibet penam: & pro tanto licitum esse dicitur.

Ad secundum dicendum, quod accusator, si colludat cum reo, qui noxius est, penam incurrit: ex quo patet quod peccat. Unde cum inducere aliquem ad peccandum sit peccatum, vel qualitercumque peccati participem esse, cum Apostolus dicat (Rom. 1.) dignos mortis eos qui peccantibus consentiunt; manifestum est quod etiam reus peccat cum adversario colludendo; non tamen secundum leges humanas imponitur sibi poena propter rationem jam dictam (in solut. præc.)

Ad tertium dicendum, quod sapienter non abscondit se calumniose, sed prudenter.

ARTICULUS III. 387

Utrum reo liceat iudicium per appellationem declinare.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod reo non liceat iudicium declinare per appellationem. Dicit enim Apostolus Rom. xii. 1. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Sed reus appellando recusat subditi potestati superiori, scilicet iudici. Ergo peccat.

2. Præterea. Majus est vinculum ordinariæ potestatis quam propriæ electionis. Sed, sicut legitur 17. quest. vi. (cap. xxxiii.) à iudicibus quos communis consensus elegit, non licet provocare. Ergo multo minus licet appellare à iudicibus ordinariis.

facere, servata opportunitate locorum; & temporum; & altarum rerum; ut dictum est in corp. art.

Ad tertium dicendum, quod non qualibet necessitas causarum debitorum subveniendi, sed solum illa quæ est dicta.

ARTICULUS II. 394

Utrum convenienter aliqui secundum iura arcantur ab officio advocandi.

Inf. quæst. CLXXXVIII. art. 3. ad 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter aliqui secundum iura arcantur ab officio advocandi. Ab operibus enim misericordiam nullus debet arceri. Sed patrocinium præstare in causis, ad opera misericordiam pertinet, ut dictum est (art. præc.) Ergo nullus debet ab hoc officio arceri.

2. Præterea. Contrariorum causarum non videtur esse idem effectus. Sed esse deditur rebus divinis; & esse deditur peccatis, est contrarium. Inconvenienter ergo excludantur ab officio advocati quidam propter religionem, ut monachi, & clerici; quidam autem propter culpam, ut infames, & hæretici.

3. Præterea. Homo debet diligere proximum sicut seipsum. Sed ad officium dilectionis pertinet quod aliqui advocatus causa aliorum patrocinetur. Inconvenienter ergo aliqui, quibus conceditur pro seipsum auctoritas advocatorum, prohibentur patrocinari causis aliorum.

Sed contra est quod 111. quæst. VII. (cap. Infames) multe persone arcantur ab officio postulandi.

Respondeo dicendum, quod aliqui impeditur ab aliquo actu duplici ratione, uno modo propter impotentiam; alio modo propter indecentiam. Sed impotentia simpliciter excludit aliquem ab actu; indecentia autem non excludit omnino, quia necessitas indecentiam tollere potest.

Sic ergo ab officio advocatorum prohibentur quidam propter impotentiam, eo quod deficient sensu, vel interiori sicut furiosi, & imberbes, vel exteriori, sicut surdi, & muti. Est enim necessaria advocato & interior peritia, qua possit convenienter iustitiam assumptæ causæ ostendere, & iterum loquelam cum auditu, ut possit pronuntiare; & audire quod ei dicitur. Unde qui in his defectum patiuntur, omnino prohibentur ne sint advocati nec pro se, nec pro aliis.

Decentia autem huius officii exercendi tollitur dupliciter. Uno modo ex hoc quod aliqui est rebus maioribus obligatus. Unde monachos, & presbyteros non decet in quacum-

(a) Ita optime cum ead. Alcan. & Garcia. Nicolaus & recentiores edidit. Al. perdidit.

que causa advocatus esse, neque clericos in iudicio seculari: quia huiusmodi persone sunt rebus divinis adstrictæ.

Alio modo propter personam defectum, vel corporalem, ut pater de cæcis, qui convenienter iudicio adfari non possent, vel spiritualementem, non enim decet ut alterius iustitiam patronus exilat qui in seipso iustitiam contempserit. Et ideo infames, infideles, & damnati de gravibus criminibus non decetentur advocati.

Tamen huiusmodi indecentiæ necessitas præfertur. Et propter hoc huiusmodi persone possunt pro seipsis, vel pro personis sibi conjunctis ut officio advocati. Unde & clerici pro Ecclesiis suis possunt esse advocati, & monachi pro causa monasterii sui, si Abbas præceperit.

Ad primum ergo dicendum, quod ab operibus misericordiam interdum propter indecentiam impediuntur aliqui, & alii propter impotentiam. Non enim omnia opera misericordiam omnes decet; sicut stultos non decet consilium dare, neque ignorantes docere.

Ad secundum dicendum, quod sicut virtus corruptitur per superabundantiam, & defectum; ita aliquis fit indecens & per majus, & per minus. Et propter hoc quidam arcantur a patrocinio præstando in causis, quia sunt majores tali officio, sicut religiosi, & clerici; quidam vero quia sunt minores quam ut eis hoc officium competat sicut infames & infideles.

Ad tertium dicendum, quod non ira imminet homini necessitas patrocinari causis aliorum sicut propriis, quia alii possunt sibi aliter subvenire: unde non est similis ratio.

ARTICULUS III. 395

Utrum advocatus peccet, si injustam causam defendat.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod advocatus non peccet, si injustam causam defendat. Sicut enim ostenditur peritia medici, si infirmitatem desperatam sanet, ita etiam ostenditur peritia advocati, si injustam causam defendere possit. Sed medicus laudatur, si infirmitatem desperatam sanet. Ergo etiam advocatus non peccat, sed magis laudandus est, si in iustam causam defendat.

2. Præterea. A quolibet peccato licet desistere. Sed advocatus punitur, si causam suam (a) prodiderit, ut habetur 111. quæst. 111. (in append. Grat. ad cap. Si quem punitur). Ergo advocatus non peccat injustam causam defendendo, si eam defendendam visceperit.

3. Præterea. Majus videtur esse peccatum, si iniustitia utatur ad justam causam

defendam (puta producendo falsos testes, vel allegando falsas leges) quam iniustam causam defendendo: quia (a) hoc est peccatum in forma, illud in materia. Sed videtur advocato licere talibus astutiis uti, sicut militi licet ex infidiis pugnare. Ergo videtur quod advocatus non peccet, si iniustam causam defendat.

defendam (puta producendo falsos testes, vel allegando falsas leges) quam iniustam causam defendendo: quia (a) hoc est peccatum in forma, illud in materia. Sed videtur advocato licere talibus astutiis uti, sicut militi licet ex infidiis pugnare. Ergo videtur quod advocatus non peccet, si iniustam causam defendat.

Sed contra est quod dicitur II. Paralip. XIX. 2. Impio præbet auxilium. & ideo iram Domini meretur. Sed advocatus defendens causam iniustam, impio præbet auxilium. Ergo peccando iram Domini meretur.

Respondeo dicendum, quod illicitum est alicui cooperari ad malum faciendum, sive consensuendo, sive adiuvando, sive qualitercumque consentiendo: quia consilians, & coadiuvans quodammodo est faciens: & Apostolus dicit Rom. 1. 32. quod digni sunt morte, non solum qui faciunt peccatum, sed etiam qui consentiunt facientibus. Unde supra dictum est (quæst. LXII. art. 7.) quod omnes tales ad restitutionem tenentur. Manifestum est autem quod advocatus auxilium, & consilium præstat ei cujus causam patrocinatur.

Unde si scienter iniustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur ejus damni quod contra iustitiam per ejus auxilium altera pars incurrit. Si autem ignoranter iniustam causam defendit, putans esse justam, excusatur secundum modum quo ignorantia excusari potest.

Ad primum ergo dicendum, quod medicus accipiens in cura infirmitatem desperatam, nulli facit injuriam; advocatus autem suscipiens causam iniustam, iniuste lædit eam contra quem iniuste patrocinium præstat. Et ideo non est similis ratio. Quamvis enim laudabilis videatur quantum ad peritiam artis; tamen peccat quantum ad iniustitiam voluntatis, quia abutitur arte ad malum.

Ad secundum dicendum, quod advocatus si in principio credidit causam justam esse, & postea in processu appareat esse iniustam, non debet eam prodere, ut scilicet aliam partem juvet, vel secreta suæ causæ alteri parti revelet. Potest tamen, & debet causam deserere, vel eum cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendum sine adversarii damno.

Ad tertium dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. XI. art. 3.) militi, vel ducei exercitus licet in bello iusto ex infidiis agere ea quæ facere debet, prudenter occultando, non autem saltitatem fraudulenter faciendo: quia & hosti fidem servare oportet, sicut Tullius dicit in I. de offic. (in tit. de bellicis offic. à med. & Lib. III. tit. de foris. S. To. Op. Tom. III.

(a) Verba hoc, & illud esse transposita, monent Theologi, ut hoc ad primum, illud ad secundum referatur.

rud. cir. med.) Unde & advocato defendenti causam justam licet prudenter occultare ea quibus impediti possent processus ejus; non autem licet ei aliqua fallitate uti.

ARTICULUS IV. 396

Utrum advocato liceat pro suo patrocinio pecuniam accipere.

Opus. XIX. cap. VII.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod advocato non liceat pro suo patrocinio pecuniam accipere. Opera enim misericordiam non sunt intuitu humanæ remunerationis facienda, secundum illud Lucæ XIV. 12. Cum facis prandium, aut cænam, noli vocare amicos tuos, neque vicinos divites, ne forte & ipsi te revolvant, & fiat tibi retributio. Sed præstare patrocinium cause alicuius pertinet ad opera misericordiam, ut dictum est (art. 1. huius quæst.) Ergo non licet advocato accipere retributionem pecuniam pro patrocinio præstito.

2. Præterea. Spirituale non est pro temporali commutandum. Sed patrocinium præstitum videtur esse quoddam spirituale, cum sit usus scientiæ juris. Ergo non licet advocato pro patrocinio præstito pecuniam accipere.

3. Præterea. Sicut ad iudicium concurrunt persona advocati, ita etiam persona advocati, ita etiam persona iudicis, & persona testis. Sed secundum Augustinum ad Macedonium (epist. LIV. inter med. & fin.) non debet iudex vendere iustum iudicium, nec testis verum testimonium. Ergo nec advocatus poterit vendere iustum patrocinium.

Sed contra est quod Augustinus dicit ibid. quod advocatus licet vendit iustum patrocinium, & jurisperitus verum consilium.

Respondeo dicendum, quod quæ quis non tenetur alteri exhibere; iuste potest pro eorum exhibitione recompensationem accipere. Manifestum est autem quod advocatus non semper tenetur patrocinium præstare, aut consilium dare causis aliorum. Et ideo si vendat suum patrocinium, sive consilium, non agit contra iustitiam.

Et eadem ratio est de medico opem ferente ad sanandum, & de omnibus aliis huiusmodi personis; dum tamen moderate accipiant, considerata conditione personarum, & negotiorum, & laboris, & consuetudine patriæ.

Si autem per improbitatem aliquid immoderate extorqueant, peccant contra iustitiam. Unde Augustinus dicit ad Macedonium

Vv (loc.

(loc. sup. cit.) quod ab his extorta per immo-
deratam improbitatem reperti solent, data per to-
lerabilē consuetudinem non sicut.

Ad primum ergo dicendum, quod non
semper quæ homo potest misericorditer fa-
cere, tenetur facere gratis; alioquin nulli li-
ceret aliquam rem vendere: quia quamlibet
rem potest homo misericorditer impendere;
sed quando eam misericorditer impendit,
non humanam, sed divinam remunerationem
querere debet. Et similiter advocatus
quando cause pauperum misericorditer patro-
cinatur, non debet intendere remunerationem
humanam, sed divinam; non tamen semper
tenetur gratis patrocinium impendere.

Ad secundum dicendum, quod etsi scien-
tia juris sit quoddam spirituale, tamen usus
ejus fit opere corporali: & ideo pro ejus re-
compensatione licet pecuniam accipere; alio-
quin nulli artificii liceret de arte sua lucrari.

Ad tertium dicendum, quod iudex, &
testis communes sunt utrique parti: quia
iudex tenetur iustam sententiam dare, & tes-
tis tenetur verum testimonium dicere. Iusti-
tia autem, & veritas non declinant in unam
partem magis quam in aliam. Et ideo iudici-
bus de publico sunt stipendia laboris statuta;
& testes accipiunt, non quasi precium testi-
monii, sed quasi stipendium laboris, expen-
sas, vel ab utraque parte, vel ab ea à qua
inducuntur: quia nemo militat stipendiis suis
unquam, ut dicitur I. ad Cor. ix. 7. Sed
advocatus alteram partem tantum defendit:
& ideo licite potest precium accipere à parte
quam adjuvat.

QUÆSTIO LXXII.

De injuriis verborum, quæ inferuntur extra ju-
diciam, & primo de contumelia,

in quatuor articulos divisâ.

DEt de considerandum est de injuriis ver-
borum, quæ inferuntur extra judicium:
& primo de contumelia; secundo de detrac-
tione; tertio de susurratione; quarto de de-
sitione; quinto de maledictione.

Circa primum quaeruntur quatuor.

Primo, quid sit contumelia.

Secundo, utrum omnis contumelia sit
peccatum mortale.

Tertio, utrum oporteat contumeliosos re-
primere.

Quarto, de origine contumelie.

ARTICULUS I. 397

Utrum contumelia consistat in verbis.

Inf. quæst. LXXIII. art. 1. & Psalm. LIII. &
Rom. 1. lect. 8.

AD primum sic proceditur. Videtur quod
contumelia non consistat in verbis. Con-
tumelia enim importat quoddam nocumen-
tum proximo illatum, cum pertinet ad in-
justitiam. Sed verba nullum nocumentum vi-
dentur inferre proximo nec in persona, nec in
rebus. Ergo contumelia non consistit in verbis.

2. Præterea. Contumelia videtur ad quam-
dam dehonorationem pertinere. Sed magis
aliquis potest inhonorari, seu vituperari fac-
tus quam verbis. Ergo videtur quod contume-
lia non consistat in verbis, sed magis in factis.

3. Præterea. Dehonoriatio quæ fit in ver-
bis, dicitur convicium, vel improprium. Sed
contumelia videtur differre à convicio, &
ab improprio. Ergo contumelia non consistit
in verbis.

Sed contra. Nihil auditu percipitur nisi
verbum. Sed contumelia auditu percipitur,
secundum illud Hierem. xx. 10. *Audivi contumelias in circuitu.* Ergo contumelia est in verbis.

Respondeo dicendum, quod contumelia
importat dehonorationem alicujus: quod
quidem contingit dupliciter. Cum enim hon-
or aliquam excellentiam consequatur, uno
modo aliquis dehonorat, cum privat
eum excellentia, propter quam habebat hon-
orem: quod quidem fit per peccata facto-
rum, de quibus supra dictum est (quæst.
LXIV. LXV. & LXVI).

Alio modo cum aliquis id quod est con-
tra honorem alicujus, deducit in notitiam
ejus, & aliorum: & hoc proprie pertinet ad
contumeliam: quod quidem fit per aliqua
signa. Sed, sicut Augustinus dicit in II. de
doctr. christi. (cap. 111. circ. med.) *omnia signa
verbis comparata paucissima sunt: verba enim
inter homines obtinuerunt principatum significandi
quæcumque animo concipiuntur.* Et ideo con-
tumelia, proprie loquendo, in verbis consis-
tit: unde Isidorus dicit in Lib. X. Etymol.
(ad lit. C.) quod *contumeliosus dicitur ali-
quis, quia velox est, & tumet verbis injuria.*

Tamen quia etiam per facta aliqua signifi-
catur aliquid, quæ in hoc quod significant,
habent vim verborum significantium; inde est
quod contumelia extenso nomine etiam in fac-
tis dicitur. Unde Rom. 1. super illud, *Con-
tumeliosus, superbus*, dicit Glossa (interl.) quod
„contumeliosus dicitur qui didis, vel factis con-
tumelias, & turpia inferunt.“

Ad primum ergo dicendum, quod verba
secundum sui essentiam, id est inquantum sunt
qui-

quidam soni audibiles, nullum nocumentum
alteri inferunt; nisi forte gravando auditum,
puta cum aliquis nimis alte loquitur. Inquan-
tum vero sunt signa representantia aliquid in
notitia aliorum, sic possunt damna multa in-
ferre: inter quæ unum est quod homo dam-
nificatur quantum ad detrimentum honoris
sui, vel reverentia sibi ab aliis exhibendæ.
Et ideo major est contumelia, si aliquis alicui
defectum suum dicat coram multis: & tamen
si sibi soli dicat, potest esse contumelia, in-
quantum ipse quo loquitur, injuste contra re-
verentiam audientis agit.

Ad secundum dicendum, quod intantum
aliquis alicquem factis dehonorat, inquantum
illa facta vel faciunt, vel significant illud quod
est contra honorem alicujus: quorum pri-
mam non pertinet ad contumeliam, sed ad
alias injustitiæ species, de quibus supra dic-
tum est (quæst. LXIV. LXV. & LXVI.) secun-
dum vero pertinet ad contumeliam, inquantum
facta habent vim verborum in significando.

Ad tertium dicendum, quod convicium,
& improprium consistunt in verbis, sicut &
contumelia: quia per omnia hæc representantur
aliquis defectus alicujus in detrimentum
honoris ipsius. Hujusmodi autem defectus est
triplex, scilicet defectus culpæ, qui repre-
sentatur per verba contumeliosa; & defectus
generaliter culpæ, & poenæ, qui repre-
sentatur per convicium, quia vitium consue-
vit dici non solum animæ, sed etiam corpo-
ris: unde si quis alicui injuriose dicat, eum
esse cæcum, convicium quidem dicit, sed
non contumeliam; si quis autem dicat alteri,
quod sit fur, non solum convicium, sed etiam
contumeliam inferit. Quandoque vero re-
presentat aliquis alicui defectum minorati-
onis, sive indigentia, qui etiam derogat
honori consequenti quamcumque excellen-
tiam: & hoc fit per verbum improprium; quod
proprie est quantum alicui injuriose alteri
ad memoriam reducit auxilium quod contu-
lit ei necessitatem patienti. Unde dicitur Eccli-
xx. 19. *Exigua dabit, & multa improprie-
bit.* Quandoque tamen unum istorum pro alio po-
nitur.

ARTICULUS II. 398

Utrum contumelia, sive convicium sit pecca-
tum mortale.

Inf. quæst. CLVII. art. 5. ad 1. & I. Cor. xv.
lect. 7. & Gal. 111. princ.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod
contumelia, vel convicium non sit pec-
catum mortale. Nullum enim peccatum mor-
tale est actus alicujus virtutis. Sed conviciari
est actus alicujus virtutis, scilicet eutrapeliæ, ad
quam pertinet bene conviciari, secundum
Phil. in IV. Et. (cap. v. 111.) Ergo convicium,

sive contumelia, non est peccatum mortale.
2. Præterea. Peccatum mortale non in-
venitur in viris perfectis, qui tamen convi-
cia, vel contumelias aliquando dicunt; sicut
patet de Apostolo, qui ad Galatas 111. i. di-
xit: *O infernati Galatæ: & Dominus dicit Lu-
ca ult. 25. O stulti, & tardi corde ad creden-
dum.* Ergo convicium, sive contumelia non
est peccatum mortale.

3. Præterea. Quamvis illud quod est pec-
catum veniale ex genere, possit fieri mortale;
non tamen peccatum quod est ex genere mor-
tale, potest esse veniale, ut supra habitum est
(1. 2. quæst. LXXXVIII. art. 4. & 6.) Si er-
go dicere convicium, vel contumeliam esset
peccatum mortale ex genere suo, sequeretur
quod semper esset peccatum mortale: quod
videtur esse falsum, ut patet in eo qui levi-
ter ex surreptione, vel ex levi ira dicit ali-
quod verbum contumeliosum. Non ergo con-
tumelia, vel convicium ex genere suo est
peccatum mortale.

Sed contra. Nihil meretur poenam æter-
nam inferni, nisi peccatum mortale. Sed con-
vicium, vel contumelia meretur poenam inferni,
secundum illud Mat. v. 22. *Qui dixerit fratri
suo, Fatue, veus erit gehenna ignis.* Ergo convi-
cium, vel contumelia est peccatum mortale.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra
dictum est (art. præc. ad 1.) verba, inquan-
tum sunt soni quidam, non sunt in nocumen-
tum alicujus, sed inquantum significant
aliquid: quæ quidem significatio ex interio-
ri affectu procedit. Et ideo in peccatis verbo-
rum maxime considerandum videtur, ex quo
affectu aliquis verba profert.

Cum ergo convicium, seu contumelia de
sui ratione importet quoddam dehonorationem,
si intentio profertentis ad hoc seruat
ut per verba quæ profert, honorem alterius
auferat, hoc proprie & per se est dicere con-
vicium, vel contumeliam: & hoc est pec-
catum mortale, non minus quam furtum, vel
rapina: non enim homo minus amat suum
honorem quam rem possessam.

Si vero aliquis verbum convicii, vel con-
tumelie alteri dixerit, non tamen animo de-
honorandi, sed forte propter correctionem, vel
propter aliquid hujusmodi, non dicit convi-
cium, vel contumeliam formaliter & per se,
sed per accidens & materialiter; inquan-
tum scilicet dicit id quod potest esse con-
vicium, vel contumelia: unde hoc potest
esse quandoque peccatum veniale, quando-
que autem absque omni peccato.

In quo tamen necessaria est discretio, ut
moderate homo talibus verbis utatur: quia
posset esse, ita grave convicium, quod per
incautelam prolationem auferret honorem ejus
contra quem profertur: & tunc posset homo

Yv 2 pec-

peccare mortaliter, etiam si non intenderet dehonorationem alterius; sicut etiam si aliquis incaute alium ex ludo percutiens graviter lædat, culpa non caret.

Ad primum ergo dicendum, quod ad eutrapellam pertinet dicere aliquid leve convicium, non ad dehonorationem, vel ad contritionem ejus in quem dicitur, sed magis causa delectationis, & joci, & hoc potest esse sine peccato, si debita circumstantia observentur. Si vero aliquis non reformidet contristare eum in quem profertur hujusmodi jocum convicium, dummodo aliis risum exciet, hoc est vitiosum, ut ibidem dicitur.

Ad secundum dicendum, quod sicut licitum est aliquem verberare, vel in rebus damnificare causa discipline; ita etiam causa discipline potest aliquis alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod convicium dicere: & hoc modo Dominus discipulos vocavit stultos, & Apostolus Galatas insensatos. Tamen, sicut dicit Augustinus in Libro II. de sermone Domini in monte (cap. XIX. circ. fin.) raro, & ex magna necessitate objuraciones sunt adhibende; in quibus non nobis, sed ut Domino serviat, insensati.

Ad tertium dicendum, quod cura peccatum convicii, vel contumelia ex animo dicentis dependeat, potest contingere quod sit peccatum veniale, si sit leve convicium; non multum hominem dehonestans, & proferatur ex aliqua animi levitate, vel ex levi ira, absque sermo proposito aliquem dehonestandi; puta cum aliquis intendit aliquem per hujusmodi verbum leviter contristare.

ARTICULUS III. 399

Utrum aliquis debeat contumelias sibi illatas sustinere.

Inf. quest. LXXIII. art. 4. ad 1. & opus. XIX. cap. XVI.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod aliquis non debeat contumelias sibi illatas sustinere. Quia enim sustinet contumeliam sibi illatam, auctaciam nutrit conviciantis. Sed hoc non est faciendum. Ergo homo non debet sustinere contumeliam sibi illatam, sed magis conviciantis respondere.

2. Præterea. Homo debet plus se diligere quam alium. Sed aliquis non debet sustinere quod alteri convicium inferatur: unde dicitur Prov. XXVI. 10. Qui imponit stulto silentium, iras mirigat. Ergo etiam aliquis non debet sustinere contumelias sibi illatas.

3. Præterea. Non licet alicui vindicare seipsum, secundum illud (Rom. XII. 19.) Mibi vindicta, & ego retribuam. Sed aliquis

non resistendo contumelias se vindicat, secundum illud Chryostomi (hom. XXI. in epist. ad Rom. à med. & hom. XLIII. in Matth. à med.) Si vindicare vis, stes, & funeam ei delicti plagam. Ergo aliquis non debet silendo sustinere verba contumeliosa, sed magis respondere.

Sed contra est quod dicitur in Psalm. XXXVII. 13. Qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: & postea subdit: Ego autem tamquam surdas non audiebam, & sicut mutus non aperiebam os suum.

Respondeo dicendum, quod sicut patientia necessaria est in his que contra nos fiunt, ita etiam in his que contra nos dicuntur.

Præcepta autem patientie in his que contra nos fiunt, sunt in præparatione animi habenda, sicut Augustinus in Lib. I. de serm. Domini in monte (cap. XIX. ante med.) exponit illud præceptum Domini: Si quis percussit te in unam maxillam, prebe ei, & aliam; ut scilicet homo sit paratus hoc facere, si opus fuerit. Non tamen hoc semper tenetur facere actus: quia nec ipse Dominus hoc fecit; sed cum suscepisset aliam, dixit: Quid me credis ut habetur Joan. XVIII. 23.

Et ideo etiam circa verba contumeliosa que contra nos dicuntur, est idem intelligendum. Tenemur enim habere animum paratum ad contumelias tolerandas, si expediens fuerit.

Quandoque tamen oportet ut contumeliam illatam repellamus, maxime propter duo. Primo quidem propter bonum ejus qui contumeliam infert, ut videlicet ejus audacia reprimatur; & de cetero talia non attemptet, secundum illud Prov. XXVI. 5. Responde stulto juxta stultitiam suam; ne sibi sapiens videatur. Alio modo propter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas. Unde Gregorius dicit super Ezech. (hom. IX. cir. med.) Illi quorum vita in exemplo imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compefcere; ne eorum prædicationem non audiant qui audire poterant; & ita in pravos moribus remanentes bene vivere continent.

Ad primum ergo dicendum, quod audaciam conviciantis contumeliosus debet aliquis moderate reprimere, scilicet propter officium caritatis, non propter cupiditatem privati honoris. Unde dicitur Prov. XXVI. 4. Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne ei similis efficiaris.

Ad secundum dicendum, quod in hoc quod aliquis alienas contumelias reprimat, non ita timetur cupiditas privati honoris, sicut cum aliquis repellit contumelias proprias; magis autem videtur hoc provenire ex caritatis affectu.

Ad tertium dicendum, quod si aliquis hoc animo taceat, ut tacendo contumeliantem ad iracundiam provocaret, hoc pertinet ad vindictam, sed si aliquis taceat, volens dare locum iræ, hoc est laudabile. Unde dicitur Eccl. VI. 4. Non litiges cum homine linguato, & non fruas in ignem illius signa.

Ad tertium dicendum, quod si aliquis hoc animo taceat, ut tacendo contumeliantem ad iracundiam provocaret, hoc pertinet ad vindictam, sed si aliquis taceat, volens dare locum iræ, hoc est laudabile. Unde dicitur Eccl. VI. 4. Non litiges cum homine linguato, & non fruas in ignem illius signa.

ARTICULUS IV. 400

Utrum contumelia oriatur ex ira.

Inf. quest. LXXIII. art. 3. ad 3. & quest. CLVII. art. 7. corp.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod contumelia non oriatur ex ira. Quia dicitur Prov. XI. 2. Ubi superbia, ibi contumelia. Sed ira est vitium distinctum à superbia. Ergo contumelia non oritur ex ira.

2. Præterea. Prov. XX. 3. dicitur: Omnes stulti miscantur constantibus. Sed stultitia est vitium oppositum sapientie, ut supra habitum est (quest. XLVI. art. 1.) ira autem opponitur mansuetudini. Ergo contumelia non oritur ex ira.

3. Præterea. Nullum peccatum diminuitur ex sua causa. Sed peccatum contumelie diminuitur, si ex ira profertur: gravius enim peccat qui ex odio contumeliam infert, quam qui ex ira. Ergo contumelia non oritur ex ira.

Sed contra est quod Gregorius XXXI. Moralium (cap. XVI. à med.) dicit, quod ex ira oriuntur contumelie.

Respondeo dicendum, quod cum unum peccatum possit ex diversis oriri, ex illo tamen dicitur principaliter habere originem ex quo frequentius procedere consuevit, propter propinquitatem ad finem ipsius. Contumelia autem magnam habet propinquitatem ad finem iræ, qui est vindicta: nulla enim vindicta est irato magis in promptu quam inferre contumeliam alteri. Et ideo contumelia maxime oritur ex ira.

Ad primum ergo dicendum, quod contumelia non ordinatur ad finem superbiæ, qui est celsitudo. Et ideo non directe contumelia oritur ex superbia; disponit tamen superbia ad contumeliam, in quantum illi qui se superiores estimant, facilius alios contemunt, & injurias eis irrogant: facilius enim irascuntur, utpote repugantes indignum quicquid contra eorum voluntatem agitur.

Ad secundum dicendum, quod secundum Philosophum in VII. Ethic. (cap. VI. in princ.) ira non perfeste audit rationem: & sic iratus patitur rationis defectum, in quo convenit cum stultitia: & propter hoc ex stultitia oritur contumelia secundum affinitatem quam habet cum ira.

Ad tertium dicendum, quod secundum Philosophum in II. Rhetor. (cap. IV. ad fin.) iratus intendit manifestam offensam; quod non curat odium. Et ideo contumelia, que importat manifestam injuriam, magis pertinet ad iram quam ad odium.

QUÆSTIO LXXIII.

De detractioe, in quatuor articulos divisa.

Postea considerandum est de detractioe: & circa hoc quaruntur quatuor.

Primo, quid sit detractio.
Secundo, utrum sit peccatum mortale.
Tertio, de comparatione ejus ad alia peccata.
Quarto, utrum peccet aliquis audiendo detractioem.

ARTICULUS I. 401

Utrum detractio convenienter definiatur, quod est denigratio aliena fama per verba.

Inf. quest. LXXIV. art. 1. & quest. LXXV. art. 1. corp. & Rom. 1. lect. 7.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod detractio non sit denigratio aliena fama per occulta verba, ut à quibusdam definitur. Occultum enim, & manifestum sicut circumstantie non constituunt speciem peccati: accidit enim peccato quod à multis sciat, vel à paucis. Sed illud quod non constituit speciem peccati, non pertinet ad rationem ipsius, nec debet poni in ejus definitione. Ergo ad rationem detractiois non pertinet quod fiat per occulta verba.

2. Præterea. Ad rationem famæ pertinet publica notitia. Si ergo per detractioem denigretur fama alicujus, non poterit hoc fieri per verba occulta, sed per verba in manifesto dicta.

3. Præterea. Ille detrahit qui aliquid subtrahit, vel diminuit de eo quod est. Sed quandoque denigratur fama alicujus, etiam si nihil subtrahatur de veritate, puta cum aliquis vera etiam alicujus pandit. Ergo non omnis denigratio famæ est detractio.

Sed contra est quod dicitur Eccl. X. 11. Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Ergo occulte mordege famam alicujus est detractio.

Respondeo dicendum, quod sicut factum aliquis nocet alteri dupliciter: manifeste quidem, sicut in rapina, vel quacumque violentia illata; occulte autem, sicut in furto, & dolosa percussione: ita etiam verbo aliquis dupliciter alicujus lædit: uno modo in manifesto, & hoc fit per contumeliam, ut supra dicitur.

dictum est (quæst. præc. art. 1.) alio modo occulte, & hoc fit per detractionem.

Ex hoc autem quod aliquis manifeste verba contra alium profert, videtur eum participare: unde ex hoc ipso dehonoralur: & ideo contumelia detrimentum affert honori ejus in quem profertur. Sed qui verba contra aliquem profert in occulto, videtur eum vereri magis quam participare: unde non directe infert detrimentum honori, sed fame, inquantum hujusmodi verba occulte profert, quantum in ipso est, eos qui audiunt, facit malam opinionem habere de eo contra quem loquitur. Hoc enim intendere videtur, & ad hoc conatur detrahens; ut ejus verbis credatur.

Unde patet quod detraçtio differt à contumelia dupliciter: uno modo quantum ad modum proponendi verba, quia scilicet contumeliosus manifeste contra aliquem loquitur, detrahens autem occulte; alio modo quantum ad finem intentum, sive quantum ad nocentiam illatum, quia scilicet contumeliosus derogat honori, detrahens famam.

Ad primum ergo dicendum, quod (a) in voluntariis commutationibus, ad quas reducuntur omnia nocumenta proximo illata verbo, vel facto, diversificantur rationem peccati occultum, & manifestum: quia alia est ratio involuntarii per violentiam, & per ignorantiam, ut supra dictum est (quæst. lxxv. art. 4. & 1. 2. quæst. vi. art. 5. & 8.).

Ad secundum dicendum, quod verba detractionis dicuntur occulta, non simpliciter, sed per comparationem ad eum de quo dicuntur, quia eo absente, & ignorante dicuntur. Sed contumeliosus in faciem contra hominem loquitur. Unde si aliquis de alio male loquatur coram multis eo absente, detraçtio est; si autem eo solo præsentem, contumelia est: quamvis etiam si uni soli aliquis de absente malum dicat, corrumpt famam ejus non in toto, sed in parte.

Ad tertium dicendum, quod aliquis dicitur detrahere, non quia diminuit de veritate, sed quia diminuit famam ejus. Quod quidem fit quandoque directe, quandoque indirecte. Directe quidem quadrupliciter: uno modo quando falsum imponit alteri; secundo quando peccatum adauget suis verbis; tertio quando occultum revelat; quarto quando id quod est bonum, dicit mala intentione factum. Indirecte autem, vel negando bonum alterius, vel malitiose reticendo, vel minuendo.

(a) Ita communiter, An in involuntariis? Vide quæst. lxxv. art. 4. arg. 3.

ARTICULUS II. 403

Utrum detraçtio sit peccatum mortale.

Locis sup. art. 1. inducitur.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod detraçtio non sit peccatum mortale. Nullus enim actus virtutis est peccatum mortale. Sed revelare peccatum occultum, quod, sicut dictum est (art. præc. ad 3.) ad detractionem pertinet, est actus virtutis vel caritatis, dum aliquis fratris peccatum denuntiat, ejus emendationem intendens; vel etiam est actus justitiæ, dum aliquis fratrem accusat. Ergo detraçtio non est peccatum mortale.

2. Præterea. Super illud Prov. xlv. Cum detraçtoribus ne commiscaris, dicit Glossa (ord. Rab. sup. illud. *Hec quoque sapientibus*), Hoc specialiter vitio periclitatur totum genus humanum. Sed nullum peccatum mortale in toto humano genere invenitur, quia multi abstinere à peccato mortali: peccata autem venialia sunt quæ in omnibus inveniuntur. Ergo detraçtio est peccatum veniale.

3. Præterea. Augustinus in hom. de igne purgatorio (quæ est xl. de Sanctis anteq. med.) inter peccata minuta ponit, quando cum omni facilitate, vel temeritate maledicimus: quod pertinet ad detractionem. Ergo detraçtio est peccatum veniale.

Sed contra est quod Rom. 1. 30. dicitur: Detraçtores Deo odibiles: quod ideo additur, ut dicit Glossa (ordin. Petri Lomb.), ne leve putetur propter hoc quod consistit in verbis bis.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. lxxv. art. 2.) peccata verborum maxime sunt ex intentione dicentis judicanda. Detraçtio autem secundum suam rationem ordinatur ad denigrandum famam alicujus. Unde ille per se loquendo detrahit qui ad hoc de aliquo obloquitur, eo absente, ut ejus famam denigret. Auferre autem alicui famam valde grave est: quia inter res temporales videtur fama esse pretiosior, per cuius defectum impeditur homo à multis bene agendis. Propter quod dicitur Eccli. xli. 13. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permancbit tibi quam mille thesauri magni, & pretiosior. Et ideo detraçtio, per se loquendo, est peccatum mortale.

Contingit tamen quandoque quod aliquis dicit aliqua verba, per quæ diminuitur fama alicujus, non hoc intendens, sed aliquid aliud. Hoc autem non est detrahere per se, & formaliter loquendo, sed solum materialiter, & quasi per accidens. Et si quidem verba per quæ

quæ fama alterius diminuitur, proferat aliquis propter aliquid bonum necessarium, debitis circumstantiis observatis, non est peccatum, nec potest dici detraçtio. Si autem proferat ex animi levitate, vel propter causam aliquam non necessariam, non est peccatum mortale: nisi forte verbum quod dicitur, sit adeo grave, quod notabiliter famam alicujus lædat, & præcipue in his quæ pertinent ad honestatem vitæ: quia hoc ex ipso genere (a) verborum habet rationem peccati mortalis.

Et tenetur aliquis ad restitutionem famæ, sicut ad restitutionem cuiuslibet rei subtrahæ, eo modo quo supra dictum est (quæst. lxxvi. art. 2.) cum de restitutione ageretur. Ad primum ergo dicendum, quod revelare peccatum occultum alicujus propter ejus emendationem denuntiando, vel propter bonam justitiæ publicæ accusando, non est detrahere, ut dictum est (in corp. art. & quæst. lxxviii. art. 1.).

Ad secundum dicendum, quod Glossa illa non dicit, quod detraçtio in toto genere humano invenitur, sed addit pene: tum quia stultorum infinitus est numerus; & pauci sunt, qui ambulant per viam salutis: tum etiam quia pauci, vel nulli sunt qui non aliquando ex animi levitate aliquid dicant, unde in aliquo vel leviter alterius fama minoratur: quia, ut dicitur Jacobi 1. 11. 2. si quis in verbo non offendit, hic est perfectus vir.

Ad tertium dicendum, quod Augustinus loquitur in casu illo quo aliquis dicit aliquid leve malum de alio, non ex intentione nocendi, sed ex animi levitate, vel ex lapsu lingue.

ARTICULUS III. 403

Utrum detraçtio sit gravior omnibus peccatis quæ in proximum committuntur.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod detraçtio sit gravior omnibus peccatis quæ in proximum committuntur. Quia super illud Psal. cviii. Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, dicit Glossa (ord. Aug.) Plus nocent in membris detrahentes Christo, qui animas creditorum interficiunt, quam qui ejus carnem max. resurrectionem peremerunt. Ex quo videtur quod detraçtio sit gravior peccatum quam homicidium, quanto gravior est occidere animam quam occidere corpus. Sed homicidium est gravior inter cetera peccata quæ in proximum committuntur. Ergo detraçtio est simpliciter inter omnia gravior.

2. Præterea. Detraçtio videtur esse gravior peccatum quam contumelia: quia contume-

liam potest homo repellere, non autem detractionem latentem. Sed contumelia videtur esse majus peccatum quam adulterium, per hoc quod adulterium unit duos in unam carnem, contumelia autem unitos in multa dividit. Ergo detraçtio est majus peccatum quam adulterium: quod tamen inter alia peccata quæ sunt in proximum, magnam gravitatem habet.

3. Præterea. Contumelia oritur ex ira, detraçtio autem ex invidia, ut patet per Gregorium xxxi. Moral. (cap. xviii. à med.) Sed invidia est majus peccatum quam ira. Ergo & detraçtio est majus peccatum quam contumelia: & sic idem quod prius.

4. Præterea. Tanto aliquod peccatum est gravior, quanto inducit graviorem defectum. Sed detraçtio inducit graviorem defectum, scilicet excecationem mentis: dicit enim Gregorius (in Regist. Lib. VIII. epist. xlv. ante med.) Quid aliud detrahentes faciunt, nisi quod in pulverem sustant, & in oculos suos terram excitant, ut unde plus detraçtionis perfert, inde minus. Quis vitis videtur? Ergo detraçtio est gravissimum peccatum inter ea quæ committuntur in proximum.

Sed contra. Gravior est peccare factum quam verbo. Sed detraçtio est peccatum verbi; adulterium autem, & homicidium, & furtum sunt peccata in factis. Ergo detraçtio non est gravior ceteris peccatis quæ sunt in proximum.

Respondeo dicendum, quod peccata quæ committuntur in proximum, sunt pensanda per se quidem secundum nocumenta quæ proximo inferuntur, quia ex hoc habent rationem culpæ. Tanto autem est majus nocumentum, quanto majus bonum demitur. Cum autem sit triplex bonum hominis, scilicet bonum animæ, & bonum corporis, & bonum exteriorum rerum; bonum animæ, quod est maximum, non potest aliter ab alio tolli nisi occasionaliter, puta per malam persuasionem, quæ necessitatem non infert; sed alia duo bona, scilicet corporis, & exteriorum rerum, possunt ab alio violenter auferri. Sed quia bonum corporis preminet bono exteriorum rerum graviora sunt peccata quibus inferuntur nocumentum corpori, quam ea quibus inferuntur nocumentum exterioribus rebus. Unde inter cetera peccata quæ committuntur in proximum, homicidium gravior est, per quod tollitur vita proximi jam actu existens, consequenter autem adulterium, quod est contra debitum ordinem generationis humanæ, per quam est introitus ad vitam; consequenter autem sunt exteriora bona, inter quæ fama præminet divitiis, eo quod propinquior est spiritualibus bonis: unde dicitur Prov. xxiii. 1.

(a) Ita mss. & impressi libri omnes. Theologi suspicantur retinere vocem verborum.

Melius est nomen bonam quam divitiis multo. Et ideo detractio secundum suum genus est majus peccatum quam furtum; minus tamen quam homicidium, vel adulterium. Potest tamen esse alius ordo propter circumstantias aggravantes, vel diminuentes.

Per accidens autem gravitas peccati attenditur ex parte peccantis; qui gravius peccat, si ex deliberatione peccet quam si peccet ex infirmitate, vel in cautela: & secundum hoc peccata locutionis habent aliquam levitatem, in quantum de facili ex lapsu lingue proveniunt, absque magna premeditatione.

Ad primum ergo dicendum, quod illi qui detrahunt Christo, impediunt fidem membrorum ipsius, derogant Divinitati ejus, cui fides innititur. Unde non est simplex detractio, sed blasphemia.

Ad secundum dicendum, quod gravius peccatum est contumelia quam detraio, in quantum habet majorem contemptum proximi; sicut & rapina est gravius peccatum quam furtum, ut supra dictum est (quæst. LXVI. art. 9.) Contumelia tamen non est gravius peccatum quam adulterium. Non enim gravitas adulterii pensatur ex conjunctione corporum, sed ex deordinatione generationis humane. Contumeliosus autem non sufficiens causam inimicitiam in alio, sed occasionaliter tantum dividit unitos, in quantum scilicet per hoc quod mala alterius promittit, alios, quantum in se est, ab ejus amicitia separat, licet ad hoc per ejus verba non cogantur. Sic ergo & detractor occasionaliter est homicida, in quantum scilicet per sua verba dat alteri occasionem ut proximum odiat, vel contemnat. Propter quod in epistola Clementis I. (quæ est 1. ad Jacob. inter med. & fin. ut refertur in Decr. dist. 1. de pen. cap. Homicidiorum) dicitur, detractores esse homicidas, scilicet occasionaliter: quia qui odit fratrem suum, homicida est, ut dicitur I. Joan. 111. 15.

Ad tertium dicendum, quod ita querit in manifesto vindictam inferre, ut Philosophus dicit in II. Rhetor. (cap. 14. ad fin.) Ideo detractio, quæ est in occulto, non est filia ira, sicut contumelia, sed magis invidia, quæ nititur qualitercumque minuere gloriam proximi. Nec tamen sequitur propter hoc quod detractio sit gravior quam contumelia: quia ex minori vicio potest oriri majus peccatum, sicut ex ira nascitur homicidium, & blasphemia. Origo enim peccatorum attenditur secundum inclinationem ad finem, quod est ex parte conversionis; gravitas autem peccati magis attenditur ex parte averfionis.

Ad quartum dicendum, quod quia homo lætatur in sententia oris sui, ut dicitur Prov. xv. 23. inde est quod ille qui detrahit, incipit magis amare, & credere quod dicit, & per

consequens proximum inagis odire, & sic magis recedere à cognitione veritatis. Licet tamen effectus potest sequi etiam ex aliis peccatis que pertinent ad odium.

ARTICULUS IV. 404

Utrum audiens qui tolerat detrahentem, graviter peccet.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod audiens qui tolerat detrahentem, non graviter peccet. Non enim aliquis magis tenetur alteri quam sibi ipsi. Sed laudabile est, si patienter homo suos detractores toleret: dicit enim Gregorius super Ezech. (hom. 14. cisc. med.) Linguis detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare, ne ipsi peccant, ita per suam malitiam excitatas debemus equanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat. Ergo non peccat aliquis, si detractio aliorum non resistat.

2. Præterea. Eccl. 14. 30. dicitur: Non contradicatis verbo veritatis ullo modo. Sed quandoque aliquis detrahit, verba veritatis dicendo, ut supra dictum est (art. 1. hujus quæst. ad 3.) Ergo videtur quod non semper tenetur homo detractores resistere.

3. Præterea. Nullus debet impedire id quod est in utilitatem aliorum. Sed detractio frequenter est inutilitatem aliorum, contra quos detrahitur: dicit enim Pius Papa (in appendice ad cap. Over vi. quæst. 1.) Nonnunquam detractio adversus bonos concitatur, ut quos vel domestica adulatio, vel aliorum favor in altum extulerat, detractio humiliat. Ergo aliquis non debet detractores impedire.

Sed contra est quod Hieronymus dicit (ep. 11. ad Nepotian. vers. fin.) Cave ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id est ne aut ipse alii detrahas, aut alios audias detrahentes.

Respondeo dicendum, quod, secundum Apostolum ad Rom. 1. 32. digni sunt morte, non solum qui peccata faciunt, sed etiam qui facientibus peccata consentiunt. Quod quidem contingit dupliciter: uno modo directe, quando scilicet quis inducit alium ad peccatum, vel ei placet peccatum; alio modo indirecte, scilicet quando non resistit, cum resistere possit: & hoc contingit quandoque, non quia peccatum placet, sed propter aliquam humanam timorem.

Dicendum est ergo, quod si aliquis detractores audiat absque resistencia, videtur detractori consentire: unde fit particeps peccati ejus. Et si quidem inducat eum ad detrahendum, vel saltem placeat ei detractio propter odium ejus cui detrahitur, non minus peccat quam detrahens, & quandoque magis. Unde Bernardus dicit (Lib. II. de confid. cap. 111. in fin.) Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius sit, non facile dixerim.

ARTICULUS I. 405

Utrum suffragatio sit peccatum distinctum à detractione.

Inf. quæst. LXXV. art. 1. corp. & Rem. 1. lect. 8.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod suffragatio non sit peccatum distinctum à detractione. Dicit enim Isidorus in Libro X. Etymolog. (ad lit. S.) Suffragio de suo locutionis appellatur, quia non in facie alicujus, sed in aure loquitur detrahendo. Sed loqui de altero detrahendo, ad detractionem pertinet. Ergo suffragatio non est peccatum distinctum à detractione.

2. Præterea. Levit. 19. 16. dicitur: Non eris criminator, nec suffragio in pupillis. Sed criminator idem videtur esse quod detractor. Ergo etiam suffragatio à detractione non differt.

3. Præterea. Eccl. xxviii. 15. dicitur: Suffragio, & bilinguis maledictus est. Sed bilinguis videtur idem esse quod detractor: quia detractorum est duplici lingua loqui, alter scilicet in absentia, & alter in presentia. Ergo suffragio idem est quod detractor.

Sed contra est quod Rom. 1. super illud, Suffragio, detractores, dicit Glossa (interl.) ,, Suffragio inter amicos discordiam seminans, res; detractores, qui aliorum bona negant, vel minuunt.

Respondeo dicendum, quod suffragio, & detractor in materia conveniunt, & etiam in forma, sive in modo loquendi, quia uterque malum occulte de proximo dicit: propter quam similitudinem interdum unum pro alio ponitur. Unde Eccl. v. super illud, Non appelleris suffragio, dicit Glossa (int. Rab.) ,, id est detractor. ,, Diferunt autem in fine: quia detractor intendit denigrare famam proximi, unde illa mala de proximo præcipue profert ex quibus proximus infamari possit, vel saltem diminui ejus fama; suffragio autem intendit amicitiam separare, ut patet per Glossam inductam (in arg. Sed cont.) & per illud quod dicitur Prov. xxvi. 20. Suffragio subtrahit iurgia conquistant. Et ideo suffragio talia mala profert de proximo que possunt contra ipsum commovere animum audientis, secundum illud Eccl. xxviii. 12. Vir peccator conturbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.

Ad primum ergo dicendum, quod suffragio, in quantum dicit malum de alio, dicitur detrahere; in hoc tamen differt à detractore, quia non intendit simpliciter malum dicere, sed quicquid sit illud quod possit animum unius perturbare contra alium, etiam si sit simpliciter bonum, & tamen apparet malum, in quantum displicet ei cui dicitur.

Xx

Ad

Si vero non placeat ei peccatum, sed ex timore, vel negligentia, vel etiam verecundia quadam omittat repellere detrahentem, peccat quidem, sed multo minus quam detrahens, & plerumque venialiter. Quandoque etiam hoc potest esse peccatum mortale, vel propter hoc quod alicui ex officio incumbit detrahentem corrigere; vel propter aliquod periculum consequens; vel propter radicem, qua timor humane quandoque potest esse peccatum mortale, ut supra habitum est (quæst. xix. art. 3.)

Ad primum ergo dicendum, quod detractioes suas nullus audit, quia scilicet mala que dicuntur de aliquo, eo audiente, non sunt detractioes proprie loquendo, sed contumeliae, ut dictum est (art. 1. hujus quæst. ad 2.) Possunt tamen ad notitiam alicujus detractioes contra ipsum facte aliorum relationibus pervenire: & tunc sui arbitrii est detrimentum suæ famæ pati, nisi hoc vergat in periculum aliorum, ut supra dictum est (in corp. & q. lxxiii. art. 3.) Et ideo in hoc potest commendari ejus patientia, quod patienter proprias detractioes sustinet. Non autem est sui arbitrii quod patitur detrimentum famæ alterius: & ideo in culpam ei vertitur, si non resistit, cum possit resistere eadem ratione qua tenetur aliquis sublevare animum alterius jacentem sub onere, ut præcipitur Deut. xxii.

Ad secundum dicendum, quod non semper aliquis debet resistere detractori, arguendo eum de falsitate; & maxime si sciat verum esse quod dicitur; sed debet eum verbis redarguere de hoc quod peccat fratri detrahendo, vel saltem ostendere quod ei detractio displicet per tristitiam faciei: quia, ut dicitur Proverb. xxv. 23. ventus Aquilo dissipat pluvias, & facies tristi linguam detrahentem.

Ad tertium dicendum, quod utilitas quæ ex detractioe provenit, non est ex intentione detrahentis, sed ex Dei ordinatione, qui ex quolibet malo elicit bonum. Et ideo nihilo minus est detractoribus resistendum, sicut & raptoribus, vel oppressoribus aliorum, quamvis ex hoc oppressis, vel spoliatis per patientiam meritum crescat.

QUÆSTIO LXXIV.

De Suffragatione.

in duos articulos divisio.

Deinde considerandum est de suffragatione: & circa hoc queruntur duo.

Primo, utrum suffragatio sit peccatum distinctum à detractione.

Secundo, quod horum sit gravius.